

Den försvunna byn...

... Lundby

Denna karta finns som bakgrund till en artikel om de böcker som skrevs av Lars Widding på 1960-talet under samlingsnamnet Sorundasviten. Här finns 4 gårdar inritade vid Lundby Gården. Kartans ursprung okänt för författaren.

När man slår och forskar i de gamla husförhörslängderna och kyrkoböckerna träffar man på namn och platser som är mer eller mindre försvunna.

Att små torpställen, lägenheter och backstugor försvinner är ganska förklarligt men när stora gårdar och byar utplånas i registren och i verkligheten är det mera svårförklarligt.

När jag letar i Österhaninge gamla böcker hittar jag bl.a. Blista, Broby och Lundby, gårdar/byar helt försvunna idag. Inga byggnader finns kvar, endast fragmentariska namn på moderna kartor och lite stenskravel i naturen,

Lundby låg/ligger nere i Österhaninge Kyrkbygd, jag trasslar inte in mej i rotetillhörigheter, konstaterar att det på den moderna kammunkartan ser ut så här:

Här lite kort om Lundbys historia som ju till stor del blir Hesslingbys och därmed också Årstas.

Här hoppar vi över de tidigare ägarförhållandena, Hesslingby, som varit säteri i 150 år, köps 1805 av brukspatronen Fredrik Bremer på Årsta. Då ingår Lundby, Lundbytorp och Åbrunna, torpen Herrhagen, Kycklinghagen, Fogelsången och Nytorp.

I Lundby ingår sex gårdar, dessutom fanns också utmarker på Gålö under Stegsholm, liksom på Slätmossen, som sträckte sig över hela nuvarande södra Handen.

Familjen Bremer verkar inte ha haft något större intresse av dessa gårdar och torp.

I ett brev till Esaias Tegnér 1842 har dottern Fredrika skrivit följande om ett samtal med trädgårdsmästaren på Årsta:

Goa herrskapet må väl aldrig tänka på att göra sig av med denna gård (Årsta); nu då herrskapet byggt upp en så Gudommelig Lagård!" Jag försäkrade honom att vi visst icke tänkte sälja den, utan däremot allt stadigare slå oss ned här och förkovra och försköna vad vi kunna. Och så är det. Ty Årsta är ett trevligt och bastant ställe, och en god gård för inkomstens skull.....

...men jag tror ej att vi nu mera sålde den för något pris. (Hesslingby däremot

ett Säteri vi rå om och som stöter till Årsta sälja vi gärna för 100,000 rdr).

Som vi vet användes ju dock Fredrika delar av Hesslingbys mangårdsbyggnad till skolundervisning under 1830-talet.

En av de s.k. Lundbykullarna där troligen någon av gårdarna låg. Dessa kullar är väl synliga från motorvägen (åt öster) strax efter man i nordlig riktning passerat Kalvsviks ridhus. Finns mycket stenar men inga spårbara grunder.

Lundby var troligen som störst i mitten av 1700-talet då byn synes ha haft 70-80 invånare. Mot slutet av 1700-talet börjar en avfolkning och under första året efter Bremers tillträde brukas samtliga gårdar från Hesslingby.

Man kan konstatera att de personer som skrivs här vartefter är av allt lägre samhällsklass, vilket tyder på att byggnaderna som fanns i byn inte underhölls utan fick förfalla för att slutlig raseras eller rivs.

År 1810 bokför prästen 15 boende på Lundby och 1814 flyttar den siste därifrån. På Lundbytorp (som möjligtvis kan vara det kvarvarande Kikartorp) finns dock

soldaten Falk med familj och några inhysingar kvar ytterligare några år.

Så kan en by med lång historia försvinna helt under några decennier, i dag finns Lundby inte ens kvar som fastighetsbeteckning, trots att en stor del av tätorten Handen är byggd på byns utmarker. Slätmossen såldes till Stockholm-Nynäs Järnväg under 1910-talet och försåg ångloken med torv. Byns allmanning sträckte sig ända upp mot Brandbergen, där den gränsade till Söderby. Torvalla simhall och idrottsanläggningar ligger där den gamla byns skog växte.

Kikartorp efter Kalvsviksvägen, kan vara Lundbytorp i äldre skrifter.

Patron Bremer avlider 1830 och dödsboet säljer alla sina fastigheter i Österhaninge år 1853. Köpare var Aftonbladets ägare Lars Johan Hierta och kompanjonen, snuskungen Wilhelm Hellqvist. Det blir ett kort ägande och 1855 säljer man Årsta till Abraham Saxenberg och Hesslingby till en blott sju år gammal flicka, Edla Charlotta Corin, f 1849, kyrko- och mantalsskriven i Stockholm, moder okänd!

Hur denna lilla flicka blir ägare till 5 1/8 mantal (Åbrunna är på 1 mantal) i Österhaninge kyrkbygd är märkligt och som man säger en annan historia.....

Egendomen är socknens största brukarenhet under denna tid, med undantag för Sandemar och Årsta.

Mer om detta och mycket mer om Hesslingby kan du läsa här: [Hesslingby och Lundby](#) ur Gillets skrift Gårdar i Österhaninge av Karin Aspberg/Sune Nilsson.

